

7. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2023. 2023. URL: <https://www.transparency.org> (access date: 11.03.2026).
8. European Bank for Reconstruction and Development. Transition Report 2020–21: The State Strikes Back. London: EBRD, 2020. 200 p.
9. International Organization for Migration. Ukraine Displacement Report 2024. 2024. URL: <https://www.iom.int> (access date: 05.03.2026).
10. European Investment Bank. EIB Investment Survey: Ukraine. 2023. URL: <https://www.eib.org> (access date: 12.03.2026).
11. Moretti E. The New Geography of Jobs. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2012. 320 p.
12. IT Ukraine Association. IT Industry in Ukraine Report 2021. 2021. URL: <https://itukraine.org.ua> (access date: 25.02.2026).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-5>

**GEO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE WAR
AND PROBLEMS OF USING THE POTENTIAL
OF FOREIGN COMPATRIOTS**

**ГЕОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ ТА ПРОБЛЕМИ
ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЗАРУБІЖНИХ
СПІВВІТЧИЗНИКІВ**

Garashchuk O. V.

*Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department
of Management and Logistics,
Private Higher Educational
Establishment "European University"
Kyiv, Ukraine*

Гаращук О. В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
та логістики,
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Anisimov V. M.

*Junior Researcher of Department
of Natural Resources
and Environmental Safety,
Institute of Demography and Quality
of Life Problems of the National
Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Анісімов В. М.

*молодший науковий співробітник
відділу природних ресурсів та
екологічної безпеки,
Інститут демографії та проблем
якості життя
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Сьогоднішня ситуація у світі вирізняється надзвичайним загостренням міжнародної напруженості, що вже зумовила цілий ряд воєн, в деяких з них – а саме: російсько-українській та коаліційній війні з Іраном – можливо навіть вбачати переддень нової світової війни. Вказані війни серйозно підірвали, якщо вже остаточно не знищили, усталений світовий лад ґрунтований на міжнароднім праві, а відтак відбулися істотні несприятливі зміни в міжнародних економічних відносинах та геоекономічній ситуації. Як саме довго триватиме ця нинішня ситуація – прогнози можуть бути, як песимістичні, так і оптимістичні; однак слід констатувати, що повномасштабні війни, які йдуть сьогодні у світі матимуть довготривалі геоекономічні наслідки зумовлюючі трансформацію міжнародних економічних відносин.

Одним з таких наслідків є суттєве згортання у світовій економіці процесів глобалізації, які й раніше перебували в пригніченому стані спричиненому кризовими явищами пов'язаними з пандемією коронавірусної хвороби [1, с. 17–32]. В результаті цього мають місце наступні тенденції: посилення регіональних угруповань країн з метою разом протистояти сучасним несприятливим умовам, а також орієнтація на власні сили, що характерно насамперед для країн зі значним потенціалом – соціально-економічним, природо-ресурсним, демографічним. Причому останній в сучасному світі з новітніми засобами комунікації та транспортування, що значно прискорюють контакти на глобальному рівні, як між особистостями, так і між організаціями, включає не тільки наявне в країні населення, але й зарубіжних співвітчизників.

Відповідно, в державах, маючих значну кількість співвітчизників за кордоном, відбулося формування нової моделі стосунків між діаспорами і країнами їх походження. Так, багато країн світу використовують свої діаспори задля реалізації власної зовнішньої та внутрішньої стратегії розвитку. При цьому, деякі діаспорні асоціації впливають, в інтересах країни свого походження, на формування політики урядів держав в яких вони перебувають шляхом підтримки чи опозиції. Зазначене у найбільших масштабах має місце з боку такої країни як Китай, що наразі позиціонує себе в якості одного з найвпливовіших геополітичних гравців [2, с. 142–163].

Водночас уряди країн, що розвиваються зацікавлені насамперед отримати від представників своєї діаспори в найрозвиненіших країнах світу надходження інвестицій до національних економік й концентрують свої зусилля на забезпеченні надходжень від зарубіжних співвітчизників валютних ресурсів. Також, оскільки ці співвітчизники в більшості є висококваліфікованими працівниками, вони на системній

основі, в рамках діяльності відповідних урядових інституцій, залучаються до розробки різноманітних проектів спрямованих на розвиток їх батьківщини. Останнє є найбільш притаманним для країн Субсахарської Африки та Карибського басейну [3, с. 6]. Тобто завдання повернення своїх співвітчизників ставлять далеко не всі країни маючі діаспори.

Натомість в країнах маючих незадовільну демографічну ситуацію, але порівняно високий рівень життя в рамках державної політики здійснюються зусилля спрямовані на повернення співвітчизників з закордону. Це притаманно багатьом країнам Європейського Союзу, а також Ізраїлю.

Державними механізмами здійснення політики різнобічного співробітництва із зарубіжними співвітчизниками є профільні урядові установи такі як: міністерства, відомства, парламентські комітети та інші установи, а також в деяких країнах і відповідні громадські неурядові організації, в тому числі й працюючі під егідою міжнародних організаційних формувань об'єднуючих представників певного народу у всьому світі. І практично в усіх країнах, де існують урядові органи по роботі із закордонними співвітчизниками, серед найважливіших напрямів їх діяльності є захист та надання допомоги своїм співвітчизникам в інших країнах. Передусім це стосується тих, хто виїхали як біженці чи трудові мігранти. Однак деякі країни, як наприклад Угорщина, надає матеріальну допомогу й тим своїм співвітчизникам, які проживають в інших країнах на постійній основі та є їх громадянами.

В Україні, як відомо, було створено та протягом нетривалого часу працювало міністерство, що мало своїм функціональним призначенням саме роботу з зарубіжними співвітчизниками, але його діяльність виявилась вельми невдалою і відтак його було по суті приєднано до міністерства, що реалізує державну соціальну політику. Причини такого розвитку подій варто вбачати у тому, що головним завданням названого новоствореного міністерства фактично визначалось не допомога тим співвітчизникам, які перебувають закордоном, а їх повернення. І це видавалось цілком обгрунтованим, адже з України внаслідок збройної російської агресії виїхали мільйони громадян, що зумовлювало потребу забезпечення їх якомога повнішого повернення.

Однак за очевидного в післявоєнній Україні невисокого рівня життя та збереження загрози нападу російського агресора, без вагомих гарантій безпеки, масового повернення тих, хто виїхав під час війни за кордон не слід очікувати. Таким чином міністерство, діяльність якого спрямовувалась на закордонних співвітчизників, виходячи з досвіду подібних урядових органів інших країн, мало б передусім дбати

про допомогу у вирішенні соціально-економічних та інших проблем співгромадян, які перебувають за кордоном, а вже потім опікуватись питаннями їх репатріації.

Також в з функціонального поля зазначеного міністерства зовсім випала українська діаспора, тобто громадяни інших держав маючих українське походження. Тобто потенціал закордонних українців фактично визнається таким, що його неможливо використати на благо України та усієї української нації. Це є докорінно помилкова позиція, оскільки треба виходити з того, що неможливо буде повернутись всім тим, хто зараз виїхав за кордон, а отже внаслідок триваючої війни з російськими окупантами українська діаспора істотно збільшиться. Разом із тим, завдяки стійкості продемонстрованій в боротьбі з ворогом, здатності до використання найновітніших технологій на полі бою, Україна набула значного авторитету в світі та навіть може розглядатись як така, що має належну геополітичну суб'єктність.

А як зазначалось вище, нині в країнах, що відіграють певну геополітичну роль та мають значну діаспору, розробляється відповідна державна політика спрямована на співробітництво з нею. І в рамках цієї політики діаспора розглядається як міцна опора для країни її походження щодо існування на міжнародній арені. Але в сучасних умовах досягнення єдності діаспори зі своєю історичною батьківщиною для її підтримки можливе тоді, коли єдність нації ґрунтується на її усвідомленні себе як глобальної. Однак на сьогоднішній день українці допоки повною мірою не усвідомлюють себе глобальною нацією.

Тому в державній політиці стосовно роботи із українцями за кордоном одним із важливих напрямів має бути визначена культурно-просвітницька діяльність спрямована на збереження та зміцнення духовного єднання українців в усьому світі. При цьому необхідною є відповідна трансформація національної системи освіти з метою її інтеграції до європейського освітнього простору в контексті загального процесу європейської інтеграції України [4, с. 181–202]. Очевидно державна політика щодо роботи із зарубіжними українцями має здійснюватися у тісній співпраці зі Світовим Конгресом Українців як міжнародної неурядової організації, що координує діяльність українських громад за кордоном. Також напевно слід законодавчо посилити статус закордонного українця, як це є наприклад в Польщі з її картою поляка.

Все це має сприяти інтеграції потенціалу закордонних співвітчизників до загальнонаціонального потенціалу України.

Література:

1. Томпсон Г. Безлад. Тяжкі часи у ХХІ столітті / пер. з англ. Харків : Віват, 2025. 512 с.
2. Гамільтон К., Ольберг М. Прихована рука Китаю. Як КНР непомітно захоплює світ / пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2023. 416 с.
3. Ключковська І. Що може діаспора? Досвід інших країн та реалії України. *День*. 2010. № 231 (3390). 16 грудня. URL: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/shcho-mozhe-diaspora> (дата звернення 19.03.2026).
4. Гаращук О. В., Куценко В. І. Якісна освіта – об'єднуюча сила української держави : монографія / за наук. ред. В. І. Куценко. Київ : Видавництво Європейського університету, 2020. 304 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-6>

**POST-WAR RECONSTRUCTION EXPERIENCE OF DIFFERENT
COUNTRIES AND ITS SIGNIFICANCE
FOR THE TRANSFORMATION OF INTERNATIONAL
ECONOMIC RELATIONS**

**ДОСВІД ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ КРАЇН СВІТУ
ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН¹**

Domashenko M. D.

*PhD in Economics,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of International Economic Relations,
Sumy State University
Sumy, Ukraine*

Домашенко М. Д.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

¹Публікація містить результати дослідження "Фундаментальні засади сталого та інклюзивного розвитку регіонального простору для повоєнного відновлення в умовах цифрової трансформації" (№ д/р 0125U001620, 2025-2027), що фінансується за рахунок державного бюджету України.

This research was funded by a grant from the state budget of Ukraine "Fundamentals of Sustainable and Inclusive Regional Spatial Development for Post-War Reconstruction in the Context of Digital Transformation" (# 0125U001620, 2025-2027)